

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра педагогіки та психології

Меленчук Н.І.

ПСИХОДІАГНОСТИКА

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до організації самостійної роботи
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
освітньо-професійної програми спеціальності 053 Психологія»
денної та заочної форм навчання

Одеса 2024

Рекомендовано навчально-методичною радою Міжнародного гуманітарного університету протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Укладач

Меленчук Н.І. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету

Рецензенти:

Саннікова О.П. – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної та диференціальної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Бикова С.В. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри філософії, політології, психології та права Одеської державної академії будівництва та архітектури.

Навчально-методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Загальна психологія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми спеціальності 053 «Психологія» денної та заочної форми навчання [Електронне видання]. Одеса: МГУ, 2024. 65 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
Очікувані результати навчання.....	6
Тематичний зміст навчальної дисципліни.....	7
Структура навчальної дисципліни	13
Теми практичних занять та методичні рекомендації до підготовки.....	14
Завдання до самостійної роботи та методичні рекомендації до їх виконання	29
Короткий термінологічний словник.....	47
Приклад тестових завдань для самоперевірки	53
Питання до підсумкового контролю	56
Форми підсумкового контролю успішності здобувачів.....	60
Критерії оцінювання	61
Перелік рекомендованої літератури.....	63

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Методичні рекомендації розроблені для вивчення навчальної дисципліни «Психодіагностика» здобувачами вищої освіти, що навчаються на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти спеціальності 053 «Психологія», на кафедрі педагогіки та психології Міжнародного гуманітарного університету.

Методичні рекомендації покликані забезпечити професійну компетентність майбутніх спеціалістів шляхом глибокого оволодіння знаннями з питань змісту основних психологічних понять, сучасних методів пізнання психіки людини, методів дослідження психічних явищ та процесів.

Методичні рекомендації містять плани практичних занять, завдання для виконання під керівництвом викладача та самостійної роботи студентів, питання для самоконтролю, описові та творчі завдання, проблемні ситуації для самостійної роботи з курсу, тематику навчально-дослідних завдань, список рекомендованої літератури, перелік екзаменаційних питань.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Психодіагностика» сформувати систему спеціальних знань про психодіагностику як науку і практику постанови психологічного діагнозу, прогноз поведінки або розвитку на підставі даних психодіагностичного обстеження; про психометрику як галузь психологічної діагностики, що спрямована на конструювання методів оцінки; а також формування вмінь та навичок застосовувати психодіагностичні методи для оцінки індивідуально-психологічних і психофізіологічних особливостей людей у різних сферах практичної діяльності; про використання результатів психодіагностики у практиці.

Дисципліна «Психодіагностика» є необхідною складовою професійної підготовки майбутніх психологів, яка знайомить їх з теорією, принципами та інструментами оцінки і вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості, через яку студенти набувають навичок проведення психодіагностичного обстеження при психологічному консультуванні, психокорекції, психотерапії та інших видах діяльності практичного психолога.

Передумови для вивчення дисципліни. Паралельно з вивченням навчальної дисципліни «Загальна психологія» здобувачі мають вивчати такі навчальні дисципліни, як «Історія психології», «Психофізіологія», «Психологія особистості» та «Теоретичні основи психологічної реабілітації».

Під час вивчення навчальної дисципліни «Психодіагностика» здобувачі повинні:

знати:

- теоретичні основи організації та здійснення психодіагностики (сутність, призначення, завдання, сфери використання, психодіагностичні ситуації та їх специфіка, методи та форми, обмеження їх використання, достовірність та надійність, інтерпретація та прогнози, особливості застосування, фактори, що впливають на результат тощо);

- психометричні основи психодіагностики, показники якості психологічного обстеження;

- методи і методики психодіагностики (скринінгу) (класифікації, критерії якості, вимоги до методів і методик), особливості їх вибору та практичного застосування в залежності від потреб цільової аудиторії;

- теоретичні основи аналізу, оцінки, опрацювання результатів психодіагностичного обстеження, формування рекомендацій та прогнозування.

уміти:

- застосовувати теоретичні знання на практиці під час виконання професійних функцій;

- формулювати мету та завдання психодіагностичного дослідження, дотримуватися процедури дослідження;

- обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій відповідно до потреб цільової аудиторії;

- аналізувати достовірність отриманих результатів психологічного дослідження та формулювати обґрунтовані висновки;

- дотримуватися етичних норм і принципів у професійної діяльності психолога.

ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Процес вивчення навчальної дисципліни «Психодіагностика» спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

Програмні результати навчання:

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПР6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПР7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ПСИХОДІАГНОСТИКА ЯК ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНА ДИСЦИПЛІНА

Тема 1. Завдання психодіагностики як науки та практики

Психодіагностика як теоретична дисципліна, як галузь психологічного знання. Предмет та завдання психодіагностики. Зв'язок психодіагностики з іншими науками. Психодіагностика як практична дисципліна. Принципи психодіагностики як науки та практики. Галузі практичного застосування знань з психодіагностики. Місце психодіагностики в роботі практичного психолога та інших психологічних служб. Психодіагностика як наука і практика постанови психологічного діагнозу. Психологічний діагноз, його рівні (за Л. Виготським). Психологічний діагноз як явище, структурні компоненти: особистість психолога, особистість досліджуваного, ситуація обстеження, психодіагностичний інструментарій – загальна характеристика. Психологічний діагноз як процес: логіка постанови психологічного діагнозу. Стандартизований (статистичний) та нестандартизований (клінічний) підходи в психодіагностуванні.

Тема 2. Історія психодіагностики

Витоки психодіагностики як науки. Історичні етапи становлення психологічної діагностики. Донауковий період розвитку психодіагностики (психологія конституційних відмінностей, фізіогноміка, френологія, дерматогліфіка, графологія, психофізіологічна типологія). Наукові дослідження особистісних здібностей: персоналії XIX-XX ст. Внесок Ф. Гальтона, Дж. Кеттелла, А. Біне, Ч. Спірмена у розвиток психодіагностики. Психологічне тестування. Психодіагностика у першій половині XX ст. Психодіагностика у другій половині XX ст. Тестування в освіті. Психодіагностика на початку XX ст. Два періоди розвитку психодіагностики в СРСР та в Україні. Дискредитація психодіагностики в СРСР у 30-ті роки XX ст. І. Шпільрейн, М. Басов, П. Блонський, Л. Виготський, В. Блейхер, Л. Венгер, Л. Бурлачук, А. Лічко, їх внесок у розвиток психодіагностики як науки. Проблеми психодіагностики. Перспективи розвитку психодіагностики.

Тема 3. Основні засади класифікації психодіагностичних процедур і діагностичні підходи

Основні психодіагностичні підходи. Суб'єктивний підхід у психодіагностиці. Типи стандартизованих самозвітів: тести-опитувальники, відкриті опитувальники, шкальні техніки, ідеографічні техніки. Фактори достовірності самозвітів. Номотетичний та ідіографічний підходи у діагностуванні. Типи емпіричних даних та способи їх отримання: «L»-, «Q»-, «Т» - дані. Класифікація психодіагностичних процедур за різними підставами. Формалізовані та малоформалізовані методики. Вербальні та невербальні методики. Об'єктивні тести та стандартизовані самозвіти. Класифікація проєктивних методик. Приклади класичних проєктивних методик. Тематичний апперцептивний тест. Особливості стимульного матеріалу. Проведення обстеження та обробка даних. Можливості та обмеження в застосуванні. ТАТ в діагностиці прихованих мотивів. Методики суб'єктивного шкалювання. Контент-аналіз. Методики самоопису. Принципи і можливості використання спостереження в психодіагностиці. Ознаки наукового спостереження. Форми спостереження. Переваги та недоліки. Методи клінічної діагностики. Психологічна характеристика профілю особистості, інтерпретація шкал та можливості діагностування по методиці MMPI.

Тема 4. Психометричні основи психодіагностики

Основні вимоги до психодіагностичних вимірювань. Поняття про стандартизацію, репрезентативність, валідність і надійність інструменту психологічного вимірювання. Визначення кількості завдань тесту. Розробка завдань. Оформлення тесту. Пілотажне дослідження. Аналіз завдань. Визначення надійності тесту. Валідність тесту. Стандартизація тесту. Норма як критична точка на шкалі тестових балів. Процентильні норми. Таблична нормалізація та лінійна стандартизація шкали. Перевірка нормальності та сталості норм. Уявлення про кількісний аналіз даних: кореляційний, факторний, кластерний. Обробка і інтерпретація матеріалів досліджень за допомогою методів математичної статистики. Адаптація зарубіжних тестів. Основні умови ефективного використання методів психодіагностики у діяльності практичного психолога. Вимоги до користувачів психодіагностичних методик. Професійна таємниця, правила розповсюдження та опублікування методик. Конфіденційність психодіагностичної інформації. Міжнародні професійно-етичні стандарти. Поняття академічної доброчесності. Порушення академічної доброчесності. Академічний плагіат, фабрикація, обман, списування, хабарництво. Академічна відповідальність за порушення академічної доброчесності.

Тема 5. Метод експертної оцінки в психодіагностиці

Сутність експертного оцінювання. Послідовність експертного оцінювання. Експертне цілеспрямоване психодіагностичне спостереження. Таблиця спостережень: оформлення та аналіз результатів. Вимоги до експертів. Підбір експертів. Види експертиз. Переваги та недоліки експертних методів. Типові помилки спостерігачів та експертів. Причини оціночного суб'єктивізму та методи їх мінімізації в психодіагностичній практиці. Обробка результатів експертного оцінювання. Підготовка експертів. Експертні методи отримання даних: метод модерації. Метод парних порівнянь. Контент-аналіз як експертно-діагностична процедура психологічного дослідження.

Тема 6. Опитування як психодіагностичний метод

Опитування як метод психодіагностики: види і умови проведення. Усне (бесіда, інтерв'ю) та письмове (анкета, опитувальники, тести, щоденники тощо). Опитувальники для експертів. Інтерв'ювання як різновид усного опитувального діагностичного методу: діагностичне інтерв'ю, клінічне інтерв'ю, вільне інтерв'ю (бесіда), стандартизоване інтерв'ю напівстандартизоване інтерв'ю. Послідовність проведення інтерв'ю. Анкетування як різновид письмового опитувального діагностичного методу. Композиція анкети. Види анкетування.

Тема 7. Тест як основний інструмент психодіагностики

Загальне поняття про тестовий метод у психодіагностиці. Види тестів. Класифікація тестів. Переваги та недоліки. Переваги і недоліки сучасних комп'ютеризованих методик психодіагностики. Тести знань. Однофакторні та багатфакторні тести особистості. Фактори, що впливають на достовірність самозвіту (фактор знання, соціальної бажаності, фактор «індивідуальної тактики»). Причини викривлення «внутрішньої відповіді» досліджуваного на пункти тесту. Методи мінімізації фактору соціальної бажаності. Мануал – паспорт методик.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II.

ПСИХОДІАГНОСТИКА ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Тема 8. Типологічна діагностика та діагностика рис особистості

Психодіагностика особистості в системі диференціації. Складові структури особистості (мотиваційно-смилова, емоційно-вольова, конституційна, діяльнісна, когнітивна), їх взаємодія. Групи методів вивчення особистості: спостереження, вивчення біографії, бесіда, інтерв'ю, експериментальні методи, проєктивні методи. Характеристика теорії особистісних рис. Диспозиційна теорія рис особистості Г. Олпорта. Діагностика рис особистості. Опитувальник рис особистості. Характеристика теорії клінічних типів особистості. Типологічна діагностика. Типологічні опитувальники (опитувальник Айзенка, опитувальник Шмішека). Проблема індивідуально-типологічних відмінностей особистості. Поняття «темна тріада». Методики діагностики рис особистості, що входять до Темної тріади. «Тест оцінки нарцисизму» в адаптації В. Д. Віда, Н. М. Залуцької, А. Я. Вукс. Поняття макіавеллізму. Мак-шкала Крісті Р., Гейс Ф.

Тема 9. Психодіагностика індивідуальної свідомості та самосвідомості

Огляд теоретичних підходів до вивчення самосвідомості та індивідуальної свідомості. Психодіагностика індивідуальної свідомості. Методики, спрямовані на виявлення якісних особливостей індивідуальної свідомості, системи смислових параметрів, що лежать в основі сприйманням людиною себе і інших людей, об'єктів і ставлень. Репертуарні особистісні тести. Тест Келлі. Особливості ставлення особистості до інших. Типи ставлень до оточуючих. Методика діагностики міжособистісних відносин Т. Лірі. Діагностика індивідуально-особистісних властивостей особистості, що впливають на її ставлення до інших людей. Самосвідомість як об'єкт психодіагностики. Поведінковий, афективний, когнітивний компоненти самосвідомості. Я-концепція особистості. Діагностика самоставлення особистості. Основні класи методик психодіагностики самосвідомості: стандартизовані самозвіти в формі описів і самоописів, вільні самоописи з наступною обробкою за допомогою контекст-аналізу, ідеографічні методики типу репертуарних матриць, проєктивні методики. Шкала «Я-концепції» Теннессі, шкала дитячої «Я-концепції» Пірса-Харріса, шкала самоповаги Розенберга та ін. Методика Q-сортування. Методи вимірювання локусу контролю. Шкала психологічного благополуччя К. Ріфф. Діагностика

впевненості в собі. Методики діагностики системи цінностей особистості. Методика діагностики ціннісних орієнтацій Рокіча.

Тема 10. Діагностика комунікативної сфери особистості та групових, міжособистісних явищ

Теоретичні уявлення про комунікативну сферу особистості. Якості особистості, що характеризують особливості спілкування. Методики, що спрямовані на діагностику комунікативного потенціалу особистості. «Тест-опитувальник формально-динамічних показників товарищескості», «Психодіагностичний тест-опитувальник показників емпатії» (О.П. Саннікова); «Тест-опитувальник комунікативної креативності» (О.П. Саннікова, Р. В. Белоусова). Тест-опитувальник «Диференціальна діагностика схильності особистості до переживань бар'єрів публічних виступів» (А. Саннікова). Приклади мануалів методик. Комунікативний потенціал особистості в групі. Соціально-психологічні характеристики групових особливостей і явищ. Самооцінка емоційно-мотиваційних орієнтацій в міжгруповій взаємодії. Вивчення згуртованості групи. Домінуючі стратегії конфліктної поведінки (метафоричний варіант). Методика діагностики поведінки особистості в конфлікті К. Томаса. Самооцінка конструктивної поведінки в конфлікті. Застосування результатів психодіагностики в консультативній, психотерапевтичній, тренінговій роботі практичного психолога в груповій роботі.

Тема 11. Діагностика мотиваційної та емоційно-вольової сфери особистості

Методи психодіагностики мотиваційної сфери особистості. Проективні методи діагностики потреб та мотивів. Малюнковий тест фрустрації Розенцвейга. Методика дослідження мотивації на досягнення успіху та мотивації на запобігання невдач Елерса. Емоційна індивідуальність особистості: динамічні особливості почуттів, емоційні риси характеру, загальна емоційна спрямованість особистості. Діагностика емоційності як властивості особистості. Методика «Чотирьохмодальнісний тест-опитувальник емоційності» О. П. Саннікової. Діагностика емоційного інтелекту (методика М. Холла). Діагностика емоційних станів особистості. Методика Спілбергера (діагностика ситуативної та особистісної тривожності). Методика Філліпса. Опитувальник САН. Стрес, види стресів, динаміка стресового стану, індивідуальний сценарій стресової поведінки. Діагностика вольової сфери особистості.

Тема 12. Факторні теорії властивостей особистості. Поняття про факторну структуру рис особистості. Огляд сучасних факторних теорій особистості. Велика п'ятірка (Big five), теорія рис особистості Р.-Б. Кеттелла, Г. Айзенка та ін. 16-PF опитувальник Р. Кеттелла. Історія створення, етапи та сучасні версії. Структура методики. Способи отримання емпіричних даних при створенні методики (Q-, L-, T – техніки). Особливості обробки емпіричних даних. Побудова профілів та логіка їх інтерпретації. Опис найбільш типових профілів. Виявлення психологічних проблем у факторній структурі особистості конкретного обстеженого, проведення з ним психологічної консультацій, психокорекції в індивідуальній роботі, оцінити результат.

Тема 13. Психодіагностичні методики вивчення адаптаційних можливостей особистості. Адаптація та адаптивність. Приклади багаторівневих особистісних опитувальників, спрямованих на вивчення адаптивності. Методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда. Опитувальник «Шкала сімейної адаптації та згуртованості» (FACES-3). Методика визначення стресостійкості та соціальної адаптації Холмса й Раге. «Тест-опитувальник соціальної адаптивності» Саннікової О.П., Кузнецової О.В. Фрайбургський особистісний опитувальник (FPI). Версії цієї методики.

Тема 14. Психодіагностика опановуючої поведінки в звичайних та надзвичайних умовах. Загальна характеристика опановуючої поведінки та її діагностика. Поняття «копінг» та «копінг-поведінка». Поняття та характеристика опановуючої поведінки, особливості її діагностики, пошук шляхів і способів корекції. Копінг-поведінка в стресових ситуаціях (С. Норман, Д.Ф. Ендлер, Д.А. Джеймс, М.І. Паркер). Опитувальник «Способи опановуючої поведінки» (Ways of Coping Questionnaire, WCQ) Р. Лазаруса, С. Фолкмана. Діагностика типологій психологічного захисту, методика діагностики життєвого стилю особистості (Р. Плутчик). Діагностика стратегій поведінкової активності в стресових умовах. Стратегія подолання стресових ситуацій С. Хобфолл (SACS). Опитувальник «Подолання складних життєвих ситуацій» (В. Янке, Г. Ердманн).

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ПСИХОДІАГНОСТИКА ЯК ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНА ДИСЦИПЛІНА								
Тема 1. Завдання психодіагностики як науки та практики	14	2	4	8	14	2	-	12
Тема 2. Історія психодіагностики	12	2	4	6	12	-	-	12
Тема 3. Основні засади класифікації психодіагностичних процедур і діагностичні підходи	12	2	4	6	12	-	2	10
Тема 4. Психометричні основи психодіагностики	14	2	4	8	14	-	2	12
Тема 5. Метод експертної оцінки в психодіагностиці	12	2	4	6	12	-	2	10
Тема 6. Опитування як психодіагностичний метод	12	2	4	6	12	-	-	12
Тема 7. Тест як основний інструмент психодіагностики	14	2	4	8	14	-	-	14
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. ПСИХОДІАГНОСТИКА ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ								
Тема 8. Типологічна діагностика та діагностика рис особистості	14	2	4	10	14	2	-	12
Тема 9. Психодіагностика індивідуальної свідомості та самосвідомості	12	2	4	6	12	2	-	10
Тема 10. Діагностика комунікативної сфери особистості та групових, міжособистісних явищ	12	2	4	6	12	-	2	10
Тема 11. Діагностика мотиваційної та емоційно-вольової сфери особистості	14	2	4	10	14	-	2	12
Тема 12. Факторні теорії властивостей особистості.	12	2	4	6	12	-	2	10
Тема 13. Психодіагностичні методики вивчення адаптаційних можливостей особистості.	12	2	4	6	12	-	-	12
Тема 14. Психодіагностика опановуючої поведінки в звичайних та надзвичайних умовах.	14	2	4	10	14	-	-	14
Усього годин	180	28	56	96	180	6	12	162
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ – ЗАЛІК, ЕКЗАМЕН								

**ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО
ПІДГОТОВКИ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І.
ПСИХОДІАГНОСТИКА ЯК ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНА
ДИСЦИПЛІНА**

Тема 1. Завдання психодіагностики як науки та практики

План:

1. Предмет та завдання психодіагностики.
2. Зв'язок психодіагностики з іншими науками.
3. Місце психодіагностики в роботі практичного психолога та інших психологічних служб.
4. Психологічний діагноз як явище, структурні компоненти: особистість психолога, особистість досліджуваного, ситуація обстеження, психодіагностичний інструментарій – загальна характеристика.
5. Психологічний діагноз як процес: логіка постанови психологічного діагнозу.
6. Стандартизований (статистичний) та нестандартизований (клінічний) підходи в психодіагностуванні.

Питання для самоконтролю:

1. Як співвідноситься психодіагностика з диференційною психологією, психометрикою, текстологією, практичною психологією?
2. Види та ситуації психодіагностики.
3. Розрізнення задач дослідження та обстеження.
4. Що таке психологічний діагноз? Поняття і структурні компоненти.
5. У чому полягає сутність стандартизованого підходу в психодіагностиці?
6. Які основні методи використовуються у нестандартизованому (клінічному) підході?
7. Які переваги та недоліки має стандартизований підхід у порівнянні з клінічним?
8. Чому в психодіагностиці важливо поєднувати обидва підходи?

Література:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Київ: Академвидав, 2011. 463 с.
2. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. К.: Слово, 2012. 459 с.
3. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 246 с.

Тема 2. Історія психодіагностики

План:

1. Основні етапи історії виникнення та становлення психодіагностики як науки.
2. Психодіагностика XIX ст.
3. Психодіагностика періоду XX ст.
4. Сучасний стан світової та вітчизняної психодіагностики.

Питання для самоконтролю:

1. Які етапи становлення психодіагностики можна виділити?
2. Яку роль відіграли філософські концепції у розвитку психодіагностики?
3. Які ключові події вплинули на розвиток психодіагностики у XIX столітті?
4. Які методи діагностики були популярні у XIX ст.?
5. Який вплив на психодіагностику мали роботи Френсіса Гальтона та Вільгельма Вундта?
6. Який внесок у розвиток психодіагностики зробили З. Фрейд, К. Юнг та А. Біне?
7. Які сучасні методи психодіагностики використовуються в Україні та світі?
8. Які принципи та етичні норми використовуються в сучасній психодіагностиці?

Література:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Київ: Академвидав, 2011. 463 с.
2. Корольчук М. С. Психодіагностика. . Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2012. 400 с.
3. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. К.: Слово, 2012.459 с.
4. Скребець В. О. Основи психодіагностики. Київ: Слово, 2003. 192 с.
5. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

Тема 3. Основні засади класифікації психодіагностичних процедур і діагностичні підходи

План:

1. Класифікація методів психодіагностики.
2. Основні психодіагностичні підходи.
3. Підходи, пов'язані зі збором: L-, Q-, T-даних.
4. Формалізовані та малоформалізовані методики.
5. Об'єктивні тести та стандартизовані самозвіти.
6. Класифікація проєктивних методик.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні психодіагностичні підходи існують у психології? Які переваги та недоліки кожного підходу?
2. У чому полягає різниця між якісним та кількісним підходами в психодіагностиці?
3. Як психометричний підхід відрізняється від клінічного?
4. Які основні методи психодіагностики використовуються в сучасній психології?
5. Чим відрізняються об'єктивні та суб'єктивні методи психодіагностики?
6. Як класифікуються методи за рівнем стандартизації?
7. Що означають поняття L-, Q- та T-даних у психодіагностиці? Які методи використовуються для збору кожного з цих типів даних?
8. У чому полягає різниця між формалізованими та малоформалізованими методиками?
9. Які основні характеристики об'єктивних тестів?
10. Які основні типи проєктивних методик виділяють у психодіагностиці?
11. Як інтерпретуються результати проєктивних методик?

Література:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Київ: Академвидав, 2011. 463 с.
2. Корольчук М. С. Психодіагностика. . Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2012. 400 с.
3. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. К.: Слово, 2012. 459 с.
4. Скребець В. О. Основи психодіагностики. Київ: Слово, 2003. 192 с.
5. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

Тема 4. Психометричні основи психодіагностики

План:

1. Поняття про стандартизацію, репрезентативність, валідність і надійність інструменту психологічного вимірювання.
2. Визначення надійності тесту.
3. Норма як критична точка на шкалі тестових балів.
4. Процентильні норми.
5. Уявлення про кількісний аналіз даних: кореляційний, факторний, кластерний.
6. Адаптація зарубіжних тестів.
7. Професійні вимоги до методик та користувачів. Професійна таємниця, правила розповсюдження та опублікування методик.
8. Міжнародні професійно-етичні стандарти.
9. Поняття академічної доброчесності. Порушення академічної доброчесності.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке стандартизація в контексті психологічного вимірювання? Чому вона є важливою?
2. Які основні етапи стандартизації психологічного тесту?
3. У чому полягає поняття репрезентативності вибірки при створенні психологічного інструменту?
4. Як відрізняється репрезентативність вибірки від валідності тесту?
5. Що таке валідність психологічного тесту? Які основні види валідності ви знаєте?
6. Чим відрізняється змістова валідність від критеріальної валідності? Наведіть приклади.
7. Що таке надійність психологічного інструменту? Які існують методи її оцінки?
8. Як інтерпретувати результати психологічного вимірювання при недостатній надійності тесту?
9. Які фактори можуть знизити надійність психологічного тесту?
- 10.3 якою метою застосовується кореляційний аналіз під час розробки психодіагностичних методик?
- 11.Що собою являє факторний аналіз групування показників?
- 12.Які є професійні вимоги до методик та користувачів?
- 13.Що таке академічна доброчесність? Які її основні принципи?

14. Які чинники сприяють дотриманню академічної доброчесності у навчальному процесі?
15. Що вважається порушенням академічної доброчесності? Які основні види порушень існують?

Література:

1. Корольчук М. С. Психодіагностика. . Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2012. 400 с.
2. Любіна Л.А., Борисюк А.С., Радчук В.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Чернівці, 2018. 276 с.
3. Пасніченко А.Е. Психометричні основи психодіагностики: Навчально-методичний посібник. Чернівці: Рута, 2006. 150 с.
4. Петровська І.Р., Островська К.О. Математично-статистичні методи обробки емпіричних даних психолого-педагогічних досліджень: навчальний посібник. Львів: Друкарня «Справи Кольпінга в Україні», 2021. 140 с.
5. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2023. 440 с.
6. Скребець В. О. Основи психодіагностики. Київ: Слово, 2003. 192 с.

Тема 5. Метод експертної оцінки в психодіагностиці

План:

1. Поняття експертного оцінювання. Переваги та недоліки експертних методів.
2. Вимоги до експертів. Підбор експертів. Види експертиз.
3. Типові помилки спостерігачів та експертів.
4. Метод модерації.
5. Метод парних порівнянь.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке експертне оцінювання та в яких випадках воно застосовується?
2. Які основні етапи експертного оцінювання?
3. У чому полягає основна ідея експертного підходу до прийняття рішень?
4. Які основні вимоги висуваються до експертів?
5. Які якості експерта мають вирішальне значення для об'єктивної оцінки?
6. Які існують види експертиз? Чим вони відрізняються?
7. Які типові помилки можуть виникати у процесі експертного оцінювання?
8. У чому полягає суть методу модерації?
9. Яку роль відіграє модератор під час експертної дискусії?
10. Як працює метод парних порівнянь?
11. У чому полягає основний недолік методу парних порівнянь?

Література:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Київ: Академвидав, 2011. 463 с.
2. Корольчук М. С. Психодіагностика. . Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2012. 400 с.
3. Любіна Л.А., Борисюк А.С., Радчук В.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Чернівці, 2018. 276 с.
4. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. К.: Слово, 2012. 459 с.
5. Скребець В. О. Основи психодіагностики. Київ: Слово, 2003. 192 с.

Тема 6. Опитування як психодіагностичний метод

План:

1. Опитування як метод психодіагностики: види і умови проведення.
2. Усне опитування: бесіда, інтерв'ю.
3. Письмове опитування: анкета, опитувальники, тести.
4. Інтерв'ювання як різновид усного опитувального діагностичного методу.
5. Анкетування як різновид письмового опитувального діагностичного методу.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні види опитування існують у психодіагностиці та чим вони відрізняються?
2. Які основні умови необхідно враховувати при проведенні психодіагностичних опитувань?
3. У чому полягають основні відмінності між бесідою і інтерв'ю як методами усного опитування?
4. Які переваги та недоліки має усне опитування в порівнянні з письмовим?
5. У чому різниця між анкетною, опитувальником і тестом в контексті психодіагностики?
6. Які переваги та недоліки письмового опитування порівняно з усним?
7. Які типи інтерв'ю використовуються в психодіагностиці і в чому їхні основні відмінності?
8. Які є основні етапи створення анкети для психодіагностики?

Література:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Київ: Академвидав, 2011. 463 с.
2. Корольчук М. С. Психодіагностика. . Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2012. 400 с.
3. Любіна Л.А., Борисюк А.С., Радчук В.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Чернівці, 2018. 276 с.
4. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. К.: Слово, 2012. 459 с.
5. Скребець В. О. Основи психодіагностики. Київ: Слово, 2003. 192 с.

Тема 7. Тест як основний інструмент психодіагностики

План:

1. Загальне поняття про тестовий метод у психодіагностиці.
2. Класифікація тестів. Види тестів.
3. Переваги і недоліки сучасних комп'ютеризованих методик психодіагностики.
4. Адаптація та стандартизація тестів. Види тестових норм.
5. Поняття мануалу методики.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке тестовий метод у психодіагностиці? Які основні завдання тестового методу?
2. Які вимоги висуваються до тестів у психодіагностиці?
3. Які основні класифікації психодіагностичних тестів існують?
4. У чому відмінність між об'єктивними та суб'єктивними тестами?
5. Які відмінності між проєктивними та стандартизованими тестами?
6. Які переваги комп'ютеризованих тестів у порівнянні з паперовими версіями?
7. Які основні недоліки пов'язані з використанням комп'ютеризованих психодіагностичних методик?
8. Що таке адаптація тесту у психодіагностиці? Які основні етапи процесу адаптації тесту?
9. Що таке стандартизація тесту і чому вона важлива?
10. Які існують види тестових норм?
11. Що таке мануал методики у психодіагностиці?
12. Які основні компоненти входять до складу мануалу психодіагностичного тесту?

Література:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Київ: Академвидав, 2011. 463 с.
2. Корольчук М. С. Психодіагностика. . Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2012. 400 с.
3. Любіна Л.А., Борисюк А.С., Радчук В.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Чернівці, 2018. 276 с.
4. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. К.: Слово, 2012. 459 с.
5. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ПСИХОДІАГНОСТИКА ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Тема 8. Типологічна діагностика та діагностика рис особистості

План:

1. Групи методів вивчення особистості: спостереження, вивчення біографії, бесіда, інтерв'ю, експериментальні методи, проєктивні методи.
2. Диспозиційна теорія рис особистості Г. Олпорта.
3. Характеристика теорії клінічних типів особистості.
4. Типологічні опитувальники (опитувальник Айзенка, опитувальник Шмішека).
5. Проблема індивідуально-типологічних відмінностей особистості.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні переваги та недоліки методу спостереження у вивченні особистості?
У яких випадках доцільно використовувати метод вивчення біографії?
2. Яка основна ідея диспозиційної теорії рис особистості Г. Олпорта?
3. Які типи особистості виділяються у теорії Леонгарда?
4. Які основні обмеження типологічного підходу до особистості?
5. Як можна застосовувати індивідуально-типологічний підхід у психологічному консультуванні?
6. Які основні труднощі виникають при вивченні індивідуально-типологічних відмінностей?

Література:

1. Корольчук М. С. Психодіагностика. . Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2012. 400 с.
2. Психологія особистості: навчальний посібник / укладачі Петухова І. О., Калениченко Р. А., Льовкіна О. Г. та ін. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2021. 338 с.
3. Петровська І.Р. Практикум з психодіагностики. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 52 с.
4. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 246 с.

Тема 9. Психодіагностика індивідуальної свідомості та самосвідомості

План:

1. Теоретичні підходи до вивчення самосвідомості та індивідуальної свідомості.
2. Самосвідомість як об'єкт психодіагностики.
3. Поведінковий, афективний, когнітивний компоненти самосвідомості.
4. Я-концепція особистості.
5. Діагностика самоставлення особистості.
6. Основні класи методик психодіагностики самосвідомості.
7. Специфіка самооцінювання у психодіагностиці.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні теоретичні підходи існують у вивченні самосвідомості та індивідуальної свідомості?
2. Які методи використовуються для діагностики самосвідомості?
3. У чому полягає складність вимірювання самосвідомості як психологічного феномена?
4. Що таке Я-концепція і як вона формується?
5. Які основні структурні елементи Я-концепції можна виділити?
6. Як дисонанс між Я-реальним та Я-ідеальним впливає на особистість?
7. Які методики використовуються для діагностики самоставлення?
8. У чому полягає особливість методики Дембо-Рубінштейн у діагностиці самоставлення?
9. Які переваги мають проєктивні методики при вивченні самосвідомості?
10. У чому полягає специфіка самооцінювання при психодіагностиці?
11. Як мотиваційний компонент впливає на результати самооцінювання?
12. Як підвищити об'єктивність самооцінювання у процесі психодіагностики?

Література:

1. Петровська І.Р. Практикум з психодіагностики. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 52 с.
2. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 246 с.
3. Меленчук Н.І. Самоставлення авантюристичних осіб: пошук відмінностей. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 9 (54)' 2020. С. 107-117.

Тема 10. Діагностика комунікативної сфери особистості та групових, міжособистісних явищ

План:

1. Спілкування як об'єкт психодіагностики.
2. Якості особистості, що характеризують особливості спілкування.
3. Приклади методик, що спрямовані на діагностику комунікативного потенціалу особистості.
4. Поняття комунікативного потенціалу особистості в групі.
5. Вивчення згуртованості групи.
6. Домінуючі стратегії конфліктної поведінки (метафоричний варіант).

Питання для самоконтролю:

1. Які аспекти спілкування можна вивчати за допомогою психодіагностики?
2. Які методи психодіагностики використовуються для оцінки рівня розвитку комунікативних навичок?
3. Як екстраверсія та інтроверсія визначають способи взаємодії з іншими людьми?
4. Які методики використовуються для діагностики комунікативної компетентності?
5. Як методи спостереження за поведінкою допомагають оцінити комунікативний потенціал?
6. Як анкетування та самооцінка використовуються для вивчення особливостей спілкування?
7. Як визначити роль особистості в групі з точки зору її комунікативного потенціалу?

Література:

1. Петровська І.Р. Практикум з психодіагностики. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 52 с.
2. Самошкіна Л. М. Психодіагностика: Навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом / Під ред.чл.-кор. АПН України, професора Е. Л. Носенко. Д.: Вид-во ДНУ, 2018. 448 с.
3. Скрипник Н.І. Основи психодіагностики та психокорекції Умань: ПП Жовтий О.О., 2012.103 с.
4. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

Тема 11. Діагностика мотиваційної та емоційно-вольової сфери особистості

План:

1. Методи психодіагностики мотиваційної сфери особистості.
2. Проективні методи діагностики потреб та мотивів.
3. Малюнковий тест фрустрації Розенцвейга.
4. Методика дослідження мотивації на досягнення успіху та мотивації на запобігання невдач Елерса.
5. Емоційна індивідуальність особистості: динамічні особливості почуттів, емоційні риси характеру, загальна емоційна спрямованість особистості.
6. Діагностика емоційності як властивості особистості.
7. Діагностика вольової сфери особистості.

Питання для самоконтролю:

1. Мотиваційна сфера в структурі особистості: її роль і значення.
2. Які основні методи використовуються для психодіагностики мотиваційної сфери особистості?
3. Як мотивація особистості впливає на її поведінку та прийняття рішень?
4. В чому полягають труднощі при дослідженні емоційної та мотиваційної сфер особистості?
5. Які техніки проективної діагностики є найбільш ефективними для вивчення мотивів і потреб?
6. Яка мета малюнкового тесту фрустрації Розенцвейга та як він застосовується в діагностиці?
7. Як методика Елерса дозволяє оцінити мотивацію на досягнення успіху та мотивацію на запобігання невдач?
8. Які характеристики емоційної індивідуальності особистості виділяють психологи? Особливості діагностування.
9. Які основні характеристики вольової сфери особистості можна виявити в процесі діагностики?

Література:

1. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 246 с.
2. Саннікова О. П., Саннікова А.О. Сценічні бар'єри: диференціально-психологічний підхід : Монографія. Одеса: ВМВ, 2014. 238 с.

Тема 12. Факторні теорії властивостей особистості

План:

1. Поняття про факторну структуру рис особистості.
2. Огляд сучасних факторних теорій особистості.
3. Велика п'ятірка (Big five), теорія рис особистості Р.-Б. Кеттелла, Г. Айзенка та ін.
4. 16-PF опитувальник Р. Кеттелла.
5. Виявлення психологічних проблем у факторній структурі особистості конкретного обстеженого.

Питання для самоконтролю:

1. Які сучасні факторні теорії особистості ви можете назвати?
2. Що собою являє п'ятифакторна модель особистості?
3. Сутність теорії рис особистості Р. Кеттелла.
4. Поняття про 16-PF опитувальник Р. Кеттелла. Історія створення, етапи та сучасні версії. Форми А. В. С. Д та інші.
5. Структура методики – теоретичний конструкт.

Література:

1. Баклицька О.П., Баклицький І.О., Сірко Р.І., Слободяник В.І. Психодіагностика. Психологічний практикум : навч. посіб. Львів : Сполом, 2015. 464 с.
2. Лемак М.В., Петрище Ю.В. Психологу для роботи: діагностичні методики. Методичне видання. Ужгород, Видавництво А. Гаркуші. 2012. 616 с.
3. Петровська І.Р. Практикум з психодіагностики. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 52 с.
4. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. К.:Главник, 2016. 144 с.

Тема 13. Психодіагностичні методики вивчення адаптаційних можливостей особистості

План:

1. Адаптація та адаптивність.
2. Приклади багаторівневих особистісних опитувальників, спрямованих на вивчення адаптивності.
3. Фрайбургський особистісний опитувальник (FPI). Версії цієї методики.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте поняття адаптації та адаптивності.
2. Які психологічні чинники можуть впливати на рівень адаптивності особистості?
3. Які існують багаторівневі опитувальники для вивчення адаптивності?
4. Що таке Фрайбургський особистісний опитувальник (FPI) і яку роль він відіграє в дослідженні адаптивності?
5. Які основні шкали включає Фрайбургський опитувальник?
6. Які версії Фрайбургського опитувальника існують і в чому полягають їх відмінності?

Література:

1. Кокурн О.М., Мороз В.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О. Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах України : метод. посіб. К. : Видавничий дім «Освіта України», ФОП Маслаков Руслан Олексійович, 2021. 74 с.
2. Кузнецова О.В. Сміслові маркери особистісної адаптивності. *Габітус*, 2021. С. 177-183.
3. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. К.:Главник, 2016. 144 с.
4. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2018. 246 с.

Тема 14. Психодіагностика опановуючої поведінки в звичайних та надзвичайних умовах

План:

1. Поняття «копінг» та «копінг-поведінка».
2. Поняття та характеристика опановуючої поведінки, особливості її діагностики, пошук шляхів і способів корекції.
3. Діагностика копінг-поведінки в стресових ситуаціях.
4. Діагностика типологій психологічного захисту. Методика діагностики життєвого стилю особистості (Р. Плутчик).

Питання для самоконтролю:

Що таке копінг і як цей термін пов'язаний з психологією стресу?
Як ви розумієте термін «копінг-поведінка»? У чому її суть?
Які основні види копінг-поведінки існують і як вони можуть допомогти людині впоратися з життєвими труднощами?
Як копінг-поведінка взаємодіє з рівнем стресу в людини?
Які методики використовуються для діагностики копінг-поведінки в стресових ситуаціях?
Які фактори можуть впливати на вибір певної стратегії копінг-поведінки в стресових ситуаціях?
Поняття психологічного захисту. Чим копінг-поведінка відрізняється від психологічного захисту?
Які основні типології психологічного захисту виділяє сучасна психологія?
Охарактеризуйте теоретичну модель методики Р. Плутчика.

Література:

1. Баклицька О.П., Баклицький І.О., Сірко Р.І., Слободяник В.І. Психодіагностика. Психологічний практикум : навч. посіб. Львів : Сполом, 2015. 464 с.
2. Лемак М.В., Петрище Ю.В. Психологу для роботи: діагностичні методики. Методичне видання. Ужгород, Видавництво А. Гаркуші. 2012. 616 с.
3. Петровська І.Р. Практикум з психодіагностики. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 52 с.
4. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. К.:Главник, 2016. 144 с.

ЗАВДАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ЇХ ВИКОНАННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. ПСИХОДІАГНОСТИКА ЯК ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНА ДИСЦИПЛІНА

Тема 1. Завдання психодіагностики як науки та практики

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Завдання практичної психодіагностики в ситуації клієнта і експертизи.
2. Завдання практичної психодіагностики в ситуації експертизи.
3. Поняття психологічного діагнозу.
4. Дайте загальну характеристику симптоматичного, типологічного, етіологічного діагнозів.
5. Надайте логіку постанови психологічного діагнозу.
6. Які методики психодіагностики можна віднести до стандартизованих, а які – до нестандартизованих?
7. Як можна зменшити суб'єктивність при використанні клінічного підходу?
8. У яких випадках доцільніше використовувати стандартизовані методи, а в яких – клінічні?
9. Яким чином досвід психолога впливає на результати нестандартизованої діагностики?

Підготуйте доповідь / есе за темою:

1. Використання психодіагностики з метою оптимізації навчання та виховання; у психологічному консультуванні; в медичних закладах тощо.
2. Використання психодіагностики для вирішення проблем, пов'язаних з трудовою діяльністю; в психологічній експертизі за запитом офіційних установ тощо.
3. Психологічний діагноз як явище та як процес: структура та етапи.
4. Професійно-етичні принципи спілкування з обстеженими.

Тема 2. Історія психодіагностики

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Які фактори вплинули на зародження психодіагностики як наукової дисципліни?
2. Як розвиток психофізіології та експериментальної психології вплинув на становлення психодіагностики?
3. Які нові методи діагностики з'явилися у ХХ столітті?
4. Які тестові методики стали основними в практичній психодіагностиці цього періоду?
5. Як розвиток психометрії вплинув на становлення наукової психодіагностики?
6. Які проблеми та перспективи розвитку психодіагностики існують на сьогодні?
7. Які українські науковці зробили значний внесок у розвиток психодіагностики?

Завдання для письмового опрацювання:

Визначте взаємозв'язки та відповідності. Це завдання містить два різні за кількістю й порядком списки, між якими потрібно встановити зв'язок чи відповідність. Вкажіть відповідною цифрою (порядковий номер у цій таблиці), з яким вченим пов'язана та чи інша подія, або його праця.

Відповідність подій (напрямків досліджень) їх авторам

Вчені	Подія/праця	Цифри
1. В. Вундт	«Експериментальне дослідження інтелекту»	
2. Ф. Гальтон	вважав, в процесі природного експерименту можливе вивчення не тільки окремих психічних процесів, а й особистості в цілому	
3. А. Біне	перша в світі психологічна експериментальна лабораторія	
4. Г. Роршах	вчення про психологічний діагноз	
5. Дж. Кеттелл	книга «Психодіагностика»	
6. О.Ф. Лазурський	антропометрична лабораторія, де отримували статистичні дані про здібності людини	

7. Л.С. Виготський	перший навчальний посібник для студентів «Загальна психодіагностика»	
8. К. М. Гуревіч	колективна монографія «Психологічна діагностика. Проблеми дослідження» під редакцією...	
9. О.О. Бодальов, В. В. Столін	Книга «Психологічне тестування»	
10. А. Анастасі	ввів поняття «розумовий тест»	

Підготуйте доповідь / есе за темою:

- Огляд робіт Вільгельма Вундта, Франца Галля, що заклали основи психодіагностики як науки.
- Розвиток психометрії, створення таких тестів, як тест IQ, Тест Роршаха, та інших.
- Історія становлення та перспективи розвитку психодіагностики в Україні.

Тема 3. Основні засади класифікації психодіагностичних процедур і діагностичні підходи

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Як можна отримати L- дані?
2. Яких вимог слід дотримуватися для підвищення надійності “L” – даних?
3. Що собою являють “Q”-дані?
4. Розглянути основні вимоги щодо дотримання об’єктивності тестів: Маскування справжньої мети дослідження; «Мимовільні» індикатори; «Фонові» індикатори.
5. Наведіть приклади формалізованих та малоформалізованих психодіагностичних методик.
6. Які критерії надійності та валідності застосовуються до формалізованих методик?
7. Які переваги має використання малоформалізованих методик у клінічній практиці?
8. У чому різниця між об’єктивним тестом та стандартизованим самозвітом?
9. Які фактори впливають на достовірність результатів стандартизованих самозвітів?

10. Чому об'єктивні тести вважаються більш надійними у порівнянні з самозвітами?

11. Які обмеження існують у використанні проєктивних методик?

Завдання для письмового опрацювання:

Завдання 1. Наведіть приклади психодіагностичних методик кожного класу

Одновимірні класифікації психодіагностичних методик

	Підґрунтя класів	Методики	Приклад
1	За областю охоплення психічного	Особистісні методики Інтелектуальні методики	
2	За кількістю обстежених	Групові методики Індивідуальні методики	
3	За ступенем формалізації процесу	Стандартизовані, тестові методики Нестандартизовані тести	
4	За ступенем однорідності завдань	Гомогенні методики, Гетерогенні методики	
5	За особливістю стимульного матеріалу та ступенем мовленнєвого опосередкування відповідей	Вербально-вербальні методики, Невербально-вербальні методики	
6	За методичним принципом, покладеним в основу методики	Об'єктивні тести, Проективні техніки Стандартизовані самозвіти	
7	За ступенем об'єктивності-суб'єктивності і результатів	Об'єктивні методики Проективні техніки Суб'єктивні методики	
8	За характером відповіді	Методики з вибором готової відповіді Методики з вільним вибором різних відповідей	

		Методики, які не мають правильної відповіді Методики, які містять правильну відповідь	
9	За часовими обмеженнями	Методики результативності Методики швидкості	

Завдання 2. Заповніть таблицю «Класифікація спостережень за різними критеріями»

Класифікація спостережень за різними критеріями

Види та форми спостережень		
залежно від ступеня залучення дослідника в досліджувану середу:		
за характером взаємодій з об'єктом:		
в залежності від об'єкта спостережень:		
за характером сприйняття:		
за ступенем стандартизованості процедур:		
за терміном (часом) дослідження:		

Практичне завдання:

1. Застосуйте універсальну процедуру розміщення на шкалах за обраною темою. Здійсніть обробку та аналіз отриманих результатів.
2. Типові та індивідуальні помилки спостерігачів та експертів. Надайте рекомендації для їх усунення.

Підготуйте доповідь / есе за темою:

- Типи діагностичних методик. Загальна характеристика малоформалізованих і формалізованих методик. Переваги і недоліки.
- Вимоги до тестів як методів психодіагностичного дослідження та їх користувачів.
- Види та форми спостережень: відкрите та приховане, безперервне та вибіркоче, включене, невключене, систематичне та вибіркоче; пошукове

та структуроване. Переваги, недоліки, область використання.

- Переваги та недоліки тестового методу в психодіагностиці.
- Переваги і недоліки сучасних комп'ютеризованих методик психодіагностики та тестів знань.
- Правила відбору методик для вирішення певних практичних завдань.

Тема 4. Психометричні основи психодіагностики

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. В чому виявляється важливість знання психометрики для психологів?
2. Що таке процентильна шкала?
3. Назвіть основні психометричні властивості тестів, дайте їх визначення.
4. Як пов'язані між собою валідність і надійність тесту? Чи можливий надійний, але не валідний тест?
5. Чому важливо забезпечити високу надійність психологічного тесту? Як це впливає на результати вимірювання?
6. Які методи використовуються для перевірки надійності психологічних тестів?
7. Як стандартизація впливає на репрезентативність та валідність інструменту вимірювання?
8. Що таке стандартизованість діагностичної методики?
9. В чому полягає суть забезпечення права клієнта на таємницю особистості?
10. Назвіть принципи, що входять до етичного кодексу психолога-діагноста.

Завдання для письмового опрацювання:

Заповніть таблицю. Розкрийте суть принципів, що входять до етичного кодексу психолога-діагноста:

Принципи етичного кодексу психолога-діагноста

Назва принципу	Зміст принципу
Принцип конфіденційності	
Принцип обмеженого розповсюдження методик	

Принцип відповідальності	
Принцип інформування досліджуваного про цілі дослідження	
Принцип обмеженого розповсюдження методик	
Принцип кваліфікованої пропаганди психології	
Принцип професійної кооперації	

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь з теоретичним конструктом методики «Тест-опитувальник схильності до авантюристичності» Саннікової О.П., Саннікова О.І., Меленчук Н.І. Опрацюйте методику. Здійсніть психологічну інтерпретацію отриманим результатам. Надайте дані про її надійність і валідність.

2. Розробка авторського опитувальника

Алгоритм виконання завдання

Виберіть психологічну властивість особистості для діагностики.

Окресліть її складові, показники/індикатори, продумайте найтипівіші життєві ситуації, де виявляється ця властивість (визначення змістових сфер та маніфістацій).

Складіть специфікацію тесту - скільки завдань/тверджень/запитань на кожную складову Ви конструюватимете.

Складіть завдання/твердження/запитання опитувальника з варіантами відповіді «Так/Ні» («Погоджуюся/Не погоджуюся»).

Розробіть назву опитувальника, інструкцію, бланк опитувальника, ключ, інтерпретацію високих, середніх і низьких балів.

Проведіть пілотажне дослідження. Обробіть результати і обговоріть їх з досліджуваними.

Здійсніть аналіз завдань опитувальника на їх ефективність.

Сформулюйте остаточну версію опитувальника.

Підготуйте доповідь / есе за темою:

- Міри у процесі шкалювання.
- Характеристика шкал. Процентильна шкала. Відсоткова рангова шкала. Статистичні шкали. Номінальна шкала. Порядкова рангова шкала. Шкала інтервалів. Шкала відношень (пропорцій).

Тема 5. Метод експертної оцінки в психодіагностиці

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. В чому полягає особливість експертного оцінювання порівняно з іншими методами опитування?
2. Які переваги використання експертних методів? Наведіть приклади.
3. Які недоліки можуть виникати при застосуванні експертних методів?
4. Як можна зменшити суб'єктивність експертних оцінок?
5. Як впливає ефект ореолу на результати експертизи?
6. Як можна мінімізувати помилки спостерігачів?
7. Яких помилок слід уникати під час проведення експертизи?
8. З яких причин можуть появлятися викривлення достовірності результатів при проведенні експертного оцінювання?
9. Особливості використання психодіагностичних методик в ситуації клієнта.
10. Особливості використання психодіагностичних методик в ситуації експертизи.
11. Чим відрізняються експертний та самооцінний варіанти опитувальників?
12. Контент-аналіз як експертно-діагностична процедура психологічного дослідження.

Практичне завдання:

1. Проведіть експертну оцінку якостей особистості керівника та способів керівництва, внесіть дані у таблицю.
2. Опишіть, як можна організувати експертне оцінювання впливу навчання студентів на динаміку їх втомлюваності.
3. Опрацювати експертний та самооцінний варіанти методики «Тест-опитувальник формально-динамічних показників товарищескості» Саннікової О.П. Надати інтерпретацію отриманим результатам.

4. Наведіть приклади методик, які може застосовувати психолог-практик для вирішення проблем з тривожністю в залежності від ситуації клієнта та експертизи. Опрацюйте дві методики (в ситуації клієнта і експертизи).

Тема 6. Опитування як психодіагностичний метод

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Поняття методу опитування, його роль в психодіагностиці.
2. Етапи підготовки бесіди, вимоги до побудови бесіди.
3. Назвіть основні відмінності бесіди від інтерв'ю.
4. Анкетування як різновид письмового опитувального діагностичного методу.
5. Як інтерв'ю допомагає зібрати більш глибоку інформацію про особистість досліджуваної особи?
6. Як невербальні сигнали (жести, міміка) можуть впливати на результат усного опитування?
7. Як анкета може бути корисною для оцінки психологічних характеристик особи?
8. Як психолог може забезпечити об'єктивність під час проведення інтерв'ю?
9. Які вимоги до формулювання запитань в анкетах для забезпечення точності і надійності результатів?
10. Як закриті і відкриті питання в анкетах впливають на якість отриманої інформації?

Практичне завдання:

1. Розробіть текст вступної бесіди, інструкції, перелік запитань (приблизно 10) для вивчення мотивації вступу студентів на факультет психології.
2. Сплануйте вступну бесіду із клієнтом з подальшою презентацією в групі.

Тема 7. Тест як основний інструмент психодіагностики

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Дайте загальну характеристику тестового методу у психодіагностиці.
2. Назвіть основні психометричні властивості тестів, дайте їх визначення та характеристику.
3. Що таке мануал методики? Наведіть структуру мануалу методики.
4. Назвіть основні етапи конструювання психодіагностичних тестів.

5. З якою метою застосовується кореляційний аналіз під час розробки психодіагностичних методик?
6. Що собою являє факторний аналіз групування показників?

Практичне завдання:

1. Оберіть властивість особистості, яку ви будете досліджувати. Розробіть інструкцію до методики. Сформулюйте твердження, варіанти відповідей та шкали. Запропонуйте в групі надати відповіді та опрацюйте отримані результати.
2. Наведіть методи мінімізації фактору соціальної бажаності при діагностуванні.

Завдання для письмового опрацювання:

Розкрийте структуру та зміст мануалу методик. Оберіть яку-небудь цікаву для вас психодіагностичну методику. Проведіть самодослідження, обробіть дані і складіть ґрунтований мануал методики за схемою:

Мануал психодіагностичної методики (на вибір)

Мануал методики: «...»	
Основні позиції	Характеристики методики
I. Загальні відомості	
II. Діагностична мета	
III. Призначення	
IV. Короткий опис методики (комплектність)	
V. Стандартизація шкал	
VI. Вимоги до користувача	
VII. Вибірка	
VIII. Термін дослідження	
IX. Ситуація дослідження	
X. Наявність паралельних тестів	

Тестовий контроль знань

1. Понятійний апарат, який відображає структуру психологічної діагностики описується системою понять...
2. Суб'єктом психодіагностики виступає..., а її об'єктом....
3. Психодіагностичний метод конкретизується в основних діагностичних підходах
4. На другому етапі психодіагностичного процесу з метою забезпечення отримання достовірних та однозначних діагностичних результатів має бути реалізована....
5. Психологічний діагноз, який ураховує наявність визначених особливостей та причини їх виникнення, називається...
6. Психологічний діагноз, який констатує певні особливості або симптоми, на підставі яких безпосередньо будуються практичні висновки називається....
7. Психологічний діагноз, який визначення значення симптомів та їх причин у цілісній, динамічній картині розвитку особистості, називається....

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. ПСИХОДІАГНОСТИКА ВЛАСТИВОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

Тема 8. Типологічна діагностика та діагностика рис особистості

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. В чому суть ідеографічного підходу діагностування психологічних властивостей особистості?
2. Розкрийте зміст диспозиційної теорії рис особистості Г. Олпорта.
3. Як класифікуються риси особистості за Олпортом? Наведіть приклади. У чому полягає різниця між кардинальними, центральними та вторинними рисами
4. Чому індивідуально-типологічні відмінності важливі у психодіагностиці?
5. Поняття «темна тріада». Методики діагностики рис особистості, що входять до Темної тріади. «Тест оцінки нарцисизму» в адаптації В. Д. Віда, Н. М. Залуцької, А. Я. Вукс.

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь з концептуальними особливостями створення опитувальника Г. Айзенка (EPI). Провести самотестування і дати інтерпретацію. Розробити мануал методики.
2. Надайте характеристику трьохфакторної теорії особистості Айзенка.
3. Чим зміст понять «екстраверсія», «інтроверсія», за Г. Айзенком, відрізняється від уявлень К. Юнга?
4. Дайте тлумачення поняттю нейротизм як важливій системній характеристиці особистісних проявів. Що таке «коло Айзенка»?
5. Опрацюйте методику «Діагностика рівня суб'єктивного контролю (Є.Ф. Бажин, Є.А. Голинка, А.М. Еткінд). Обробіть отримані результати. Побудуйте профіль за отриманими результатами. Надайте психологічну інтерпретацію.

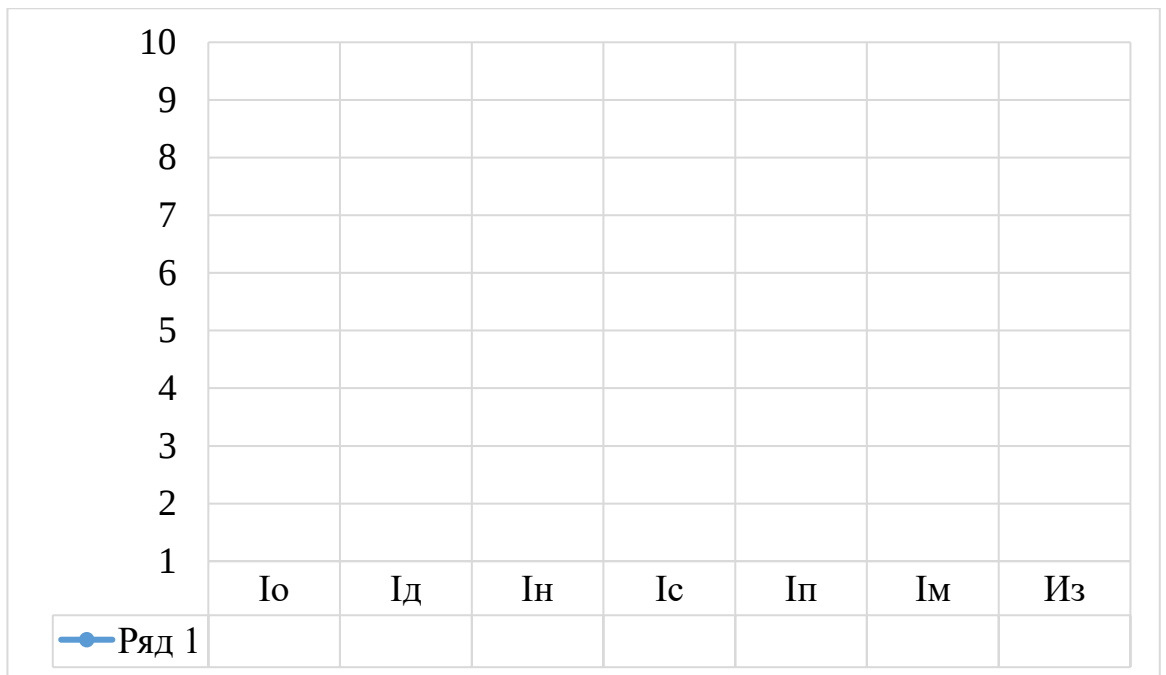

Рис. 1. Профіль рівня суб'єктивного контролю.

Примітка: умовні позначення шкал суб'єктивного контролю: Іо – загальна інтернальність; І д – інтернальність у сфері досягнень; Ін – інтернальність у сфері невдач; Іс – інтернальність у сімейних відносинах; Іп – інтернальність у професійних відносинах; Ім – інтернальність у міжособистісних відносинах; Із – інтернальність у відносинах здоров'я.

Підготуйте доповідь / есе за темою:

Номотетичний та ідеографічний підходи до діагностики психологічних властивостей особистості.

Тема 9. Психодіагностика індивідуальної свідомості та самосвідомості

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Самосвідомість як об'єкт психодіагностики. Компоненти самосвідомості.
2. Я-концепція особистості.
3. Методики діагностування самосвідомості.
4. Стандартизовані самозвіти в формі описів і самоописів.
5. Методики діагностики системи цінностей особистості.

Практичне завдання:

1. Складіть список психодіагностичних методик, спрямованих на діагностику самосвідомості. Вкажіть авторів і джерела посилання.

2. Складіть глосарій на тему «Самосвідомість особистості»
3. Пройдіть методику «Рівень співвідношення «цінності» і «доступності в різних життєвих сферах» О. Фанталової. Надайте психологічну інтерпретацію отриманим результатам. Розробіть психологічні рекомендації.
4. Проведіть дослідження за методикою Самоактуалізаційний тест. Побудуйте профіль за отриманими результатами. Проаналізуйте та обговоріть отримані результати в групі.
5. Опрацювати методику впевненості в собі. Надайте психологічну інтерпретацію отриманим результатам.
6. Опрацювати «Тест-опитувальник самоставлення особистості» С. Р. Пантілєєва, В. В. Століна. Побудуйте профіль за отриманими результатами. Надайте психологічну інтерпретацію.

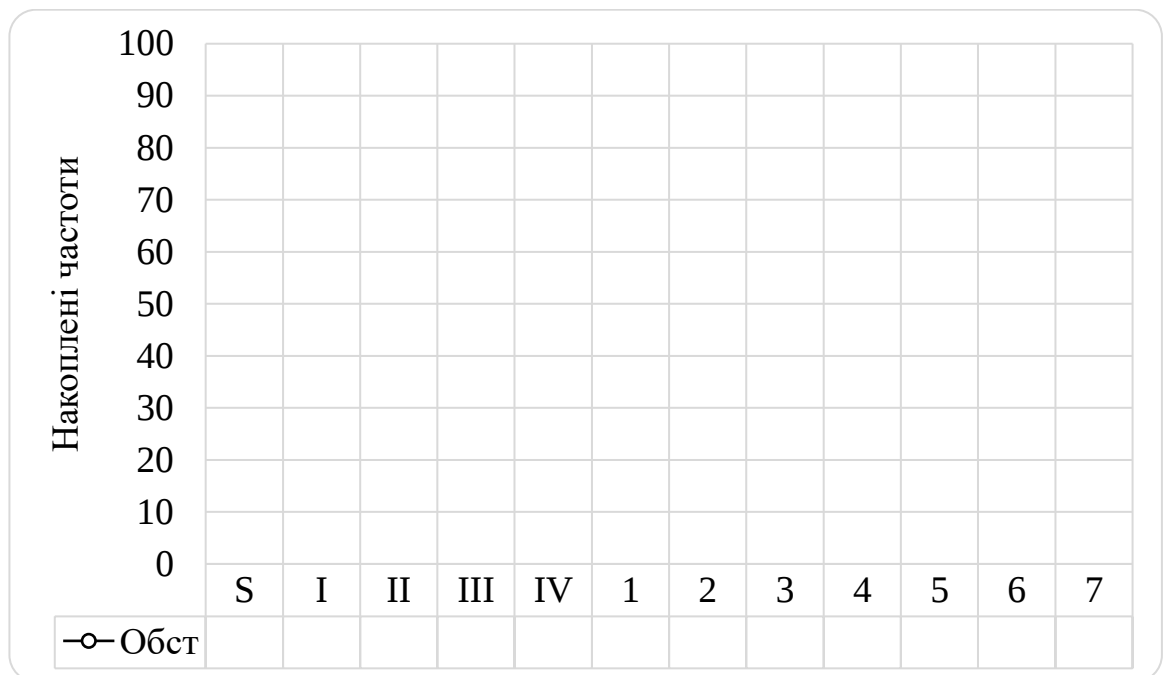

Рис. 2. Профіль самоставлення за «Тест-опитувальником самоставлення особистості» С. Р. Пантілєєва, В. В. Століна.

Примітка: умовні позначення показників самоставлення: S – інтегральний показник, I – самоповага, II – аутосимпатія, III – очікуване відношення від інших, IV – самоінтерес, 1 – самовпевненість, 2 – ставлення до інших, 3 – самоприйняття, 4 – самокерівництво, 5 – самозвинування; 6 – самоінтерес; 7 – саморозуміння.

Тема 10. Діагностика комунікативної сфери особистості та групових, міжособистісних явищ

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. В чому полягає специфіка психодіагностики комунікативної сфери?
2. З якими бар'єрами в міжособистісному спілкуванні можна зустрітися?
3. Як комунікативний потенціал особистості впливає на згуртованість групи?
4. Яким чином комунікативні навички допомагають досягти ефективної взаємодії в групах?
5. Які показники використовуються для оцінки згуртованості групи?

Завдання для письмового опрацювання:

Завдання 1. Визначте взаємозв'язки та відповідності. Це завдання містить два різні за кількістю й порядком списки, між якими потрібно встановити зв'язок чи відповідність. Вкажіть відповідною цифрою (порядковий номер у цій таблиці), з яким критерієм пов'язаний той чи інший методичний прийом дослідження міжособистісних стосунків.

Класифікація методичних прийомів дослідження міжособистісних стосунків

Критерій систематизації	Методичні прийоми дослідження міжособистісних стосунків	Цифра
1) на основі об'єкта	діагностика групової згуртованості, сумісності	
2) на основі завдань, що розв'язуються у дослідженні	опитувальники, проєктивні, соціометрія	
3) на основі структурних особливостей методик	виявлення суб'єктивних переваг, особистісних характеристик учасника спілкування, суб'єктивного відображення учасника стосунків	

4) на основі вихідної точки відліку діагностики міжособистісних стосунків	діагностика діадних стосунків, внутрішньо групових процесів, стосунків між групами	
---	--	--

Практичне завдання:

1. Опрацювати методику «Тест-опитувальник комунікативної креативності» Саннікової О.П., Р. В. Белоусової. Надайте психологічну інтерпретацію отриманих результатів. Розробіть міні-кейс ситуації, в якій спостерігаються труднощі у спілкуванні. Розробіть психологічні рекомендації.
2. Ознайомтесь з теоретичним конструктом методики «Диференціальна діагностика схильності особистості до переживань бар'єрів публічних виступів» А. О. Саннікової. Опрацюйте її та побудуйте профіль за отриманими результатами. Надайте опис профілю.

Тема 11. Діагностика мотиваційної та емоційно-вольової сфери особистості

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Що таке мотив? Основні функції мотиву.
2. В чому полягають труднощі при дослідженні мотивів і мотивації?
3. Назвіть найбільш поширені засоби дослідження мотивації поведінки суб'єкта.
4. Які методи використовуються для діагностики емоційності особистості?
5. Як можна досліджувати вольову сферу особистості за допомогою психодіагностичних методів?
6. Як результати діагностики вольової сфери можуть бути використані для корекції особистісних властивостей?

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь з опитувальником Спілбергера-Ханіна для оцінки ситуативної та особистісної тривожності. Опрацюйте та надайте психологічну інтерпретацію отриманих результатів.
2. Опрацюйте методики «Діагностика потреб в пошуках відчуттів» М. Цукермана та «Вияв усвідомленості різних компонентів мотиву». Надайте психологічну інтерпретацію отриманих результатів.

Тема 12. Факторні теорії властивостей особистості

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Характеристика методики 16-PF опитувальник Р. Кеттелла. Історія становлення.
2. Особливості обробки емпіричних даних.
3. Принцип вираховування вторинних факторів.
4. Опис біполярних первинних та вторинних факторів.

Практичне завдання:

1. Опрацюйте методику 16-PF опитувальник Р. Кеттелла. Побудуйте власний профіль за отриманими результатами. Опишіть профіль та надайте психологічну інтерпретацію.
2. Проведіть дослідження за методикою «П'ятифакторний опитувальник особистості». Побудуйте та проаналізуйте профілі. Назвіть паралельні тести.

Підготуйте доповідь / есе за темою:

- Поняття про факторний аналіз як один із способів виокремлення рис особистості.
- Факторні теорії властивостей особистості. Поняття про факторну структуру рис особистості Дж.-П. Гілфорда і В. Циммермана.
- Принципи побудови та аналізу профілів факторної структури особистості.

Тема 13. Психодіагностичні методики вивчення адаптаційних можливостей особистості

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Поняття адаптація та адаптивність.
2. Наведіть приклади конкретних опитувальників, які використовуються для вимірювання адаптивності.
3. Фрайбургський особистісний опитувальник (FPI). Версії цієї методики.

Практичне завдання:

1. Опрацюйте методику діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса та Р. Даймонда. Обробіть отримані результати та надайте психологічну інтерпретацію.

2. Опрацюйте Багаторівневий особистісний опитувальник «Адаптивність», методика діагностики соціально-психологічної адаптації.
3. Розробіть міні-кейс ситуації, в якій спостерігаються труднощі в адаптації. Розробіть психологічні рекомендації.

Тема 14. Психодіагностика опановуючої поведінки в звичайних та надзвичайних умовах

Підготуйте короткі відповіді на такі запитання:

1. Що таке опановуюча поведінка?
2. Розкрийте такі поняття: «копінг», «подолання», «психологічне подолання», «опанування», «здолання».
3. Назвіть ефективні копінг-стратегії.
4. Як різні типи копінг-поведінки можуть впливати на довгострокові наслідки стресових ситуацій?
5. Назвіть та охарактеризуйте основні види психологічного захисту.

Практичне завдання:

1. Ознайомтесь з теоретичним конструктом методик: Копінг-поведінка в стресових ситуаціях (С. Норман, Д.Ф. Ендлер, Д.А. Джеймс, М.І. Паркер); Опитувальник «Способи опановуючої поведінки» Р. Лазаруса, С. Фолкмана. Опрацюйте методики та надайте психологічну інтерпретацію отриманим результатам.
2. Опрацюйте Методику діагностики життєвого стилю особистості (Р. Плутчик). Проаналізуйте та проінтерпретуйте отримані результати.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Анкетування – процедура опитування у письмовій формі за допомогою заздалегідь підготовлених бланків.

Апробація тесту – попереднє тестування стратифікованої вибірки досліджуваних для визначення відповідності тесту його цілям і апіорним характеристикам.

Бал тестовий – остаточний кількісний вираз за певною шкалою індивідуальної оцінки рівня підготовленості досліджуваного, отриманий шляхом стандартизованого оброблення результатів виконання досліджуваним тестових завдань.

Бланк відповіді – стандартний бланк для запису відповідей на запропоновані в тесті завдання.

Валідність — комплексна характеристика, що свідчить про відповідність і придатність методики для оцінювання саме тієї психологічної властивості, для якої вона призначається.

Верифікація – процедура перевірки на реальне існування будь-якого поняття, що претендує на одержання статусу наукового.

Діагностичний метод – спосіб дослідження, що дає змогу отримувати точні кількісні і якісні характеристики досліджуваних індивідуально-психічних властивостей особистості з дотриманням основних вимог розроблення і використання діагностичних методик – норми, надійності та валідності.

Експерт – компетентна особа, яка має спеціальний досвід у конкретній галузі, бере участь у дослідженні, є джерелом безпосередньої інформації.

Експертне оцінювання (експертиза) – метод отримання узагальненої інформації шляхом оцінювання ситуації, події чи явища групою незалежних експертів.

Завдання відкритого типу – тестове завдання без указування можливих варіантів відповіді (досліджуваному пропонують самостійно вказати правильну відповідь).

Завдання закритого типу – тестове завдання, зміст якого супроводжується кількома варіантами відповіді, що нумеруються (досліджуваному пропонують вибрати номер правильної відповіді).

Інструкція тестового завдання – словесні вказівки досліджуваному, пов'язані з виконанням тестового завдання (вибором правильної відповіді з кількох варіантів; розв'язанням математичної задачі тощо).

Інтерв'ювання – метод одержання інформації у процесі усного безпосереднього спілкування, який передбачає реєстрацію та аналіз відповідей на питання, а також вивчення особливостей невербальної поведінки опитуваних.

Інтерпретація результатів – системна процедура пояснення досліджуваних феноменів на основі теоретичної моделі і систематизації результатів якісного і кількісного аналізу дослідницького матеріалу.

Кількісний (математично-статистичний) аналіз – сукупність процедур, методів опису і перетворення дослідницьких даних на основі використання математико-статистичного апарату.

Кластерний аналіз – галузь статистичного аналізу, що виявляє зв'язок або ступінь подібності поведінкових реакцій різних об'єктів за «подібністю» їх змінних (характеристик).

Ключ тестового завдання – комплекс правильних відповідей для тестових завдань.

Контент-аналіз – виявлення і дослідження характеристик інформації, які містять тексти і мовні повідомлення.

Кореляційний аналіз – комплекс методів статистичного дослідження взаємозв'язку змінних, пов'язаних кореляційними відношеннями.

«L»-дані – дані, отримані шляхом реєстрації поведінки людини в повсякденному житті і формалізації оцінок експертів, які спостерігають за поведінкою досліджуваних.

Матриця відповідей – прямокутна таблиця, в кожній позиції якої вказують відповіді учасника тестування.

Медіана – значення змінної, яке є середнім, центральним (за місцем) у загальному впорядкованому ряді варіант вибірки.

Метод розщеплення – оцінювання надійності тесту, засноване на зіставленні результатів тестування за двома чи декількома еквівалентними частинами тесту.

Мода – величина, що найчастіше спостерігається у числовому ряді.

Надійність методики – характеристика методики, що відображає точність психодіагностичних вимірів, а також стійкість результатів тесту щодо впливу сторонніх факторів.

Паралельні варіанти тесту – варіанти тесту, що мають однакові характеристики.

Параметричні методи статистики – методи математичної статистики, які застосовують у випадках, коли тестові показники виміряні на інтервальній шкалі, шкалі відношень або абсолютній шкалі при дотриманні розподілу Гаусса.

Проективні методики – сукупність методик, спрямованих на дослідження особистості людини через її реагування будь-яким способом на неструктуровані або неоднозначні об'єкти і ситуації.

Протокол результатів тестування – офіційний документ про результати тестування певного контингенту досліджуваних з указуванням тестового балу для кожного учасника тестування.

Процентиль – відсоток досліджуваних, які належать до вибірки стандартизації, що одержали однаковий або нижчий бал, ніж бал певного досліджуваного.

Психодіагностика – галузь психологічної науки, що розробляє теорію, принципи та інструменти оцінювання і вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості, а також змінних соціального оточення, в якому здійснюється життєдіяльність особистості.

Психологічне оцінювання – процес систематизованого збирання інформації про особистість і особливості навколишнього середовища, на основі якого здійснюється прийняття відповідного поставленим завданням рішення (висновку).

Психологічний діагноз – кінцевий результат діяльності психолога, змістом якого є визначення сутності індивідуально-психологічних особливостей особистості з метою оцінювання їх актуального стану, прогнозування подальшого розвитку і розроблення рекомендацій, що визначаються потребами психодіагностичного обстеження.

Психодіагностичний метод – спосіб дослідження, що дає змогу отримувати точні кількісні і якісні характеристики досліджуваних індивідуальних психічних властивостей особистості з дотриманням основних вимог щодо

розроблення і використання діагностичних методик – норми, надійності та валідності.

Психометрика – галузь психології, пов'язана з теорією і практикою вимірювання психічних явищ.

«Q»-дані – дані, отримані у процесі вивчення особистості за допомогою особистісних питальників, методів самооцінок, самозвітів, анкет, шкал самооцінок станів тощо.

Репрезентативність – ступінь відповідності вибірових показників генеральним параметрам.

Ретестовий метод – оцінювання надійності тесту, засноване на повторному, бажано багаторазовому його застосуванні за приблизно однакових умов.

Риси – стійкі якості, властиві конкретній людині, що виявляються в різних ситуаціях.

Самосвідомість – динамічна система уявлень людини про себе, усвідомлення нею своїх фізичних, інтелектуальних та інших якостей, їх самооцінка, а також суб'єктивне сприйняття факторів, які на неї впливають.

Середнє квадратичне відхилення – міра різноманітності об'єктів, що входять до групи, яка показує, наскільки в середньому відхиляється кожна варіанта (конкретне значення оцінюваного параметра) від середнього арифметичного.

Ситуативні змінні – сукупність випадкових факторів, що впливають на результати тестування (місце і час проведення тестування, особливості поведінки досліджуваного тощо).

Соціокультурна адаптованість тесту – відповідність тестових завдань і тестових оцінок досліджуваного за ними особливостям культури суспільства, де використовується тест, запозичений з іншої країни.

Соціокультурна норма – офіційно чи неофіційно прийнятий у суспільстві рівень психологічної властивості людини.

Специфікація тесту – документ, у якому міститься інформація про цілі, завдання, план і структуру тесту, а також указані основні вимоги до правил проведення тестування, оброблення результатів тестування і їх інтерпретації.

Спостереження – метод вивчення психічних особливостей індивідів на основі фіксації проявів їх поведінки.

Стандартизація тестових показників – уніфікація, регламентація, приведення до єдиних нормативів процедури і оцінок тесту.

Статистична значущість – вірогідність того, що результат правильно представляє популяцію, вибірка з якої досліджувалася.

Статистична норма – середній діапазон значень на шкалі вимірюваної психологічної властивості людини.

Стратифікація – описування структури певної сукупності об'єктів (наприклад, генеральної сукупності потенційних учасників тестування), розшарування на страти.

Структура тесту – сукупність відомостей про кількість і тип тестових завдань, складність кожного тестового завдання.

Субтест – підмножина завдань тесту, що передбачає незалежне оброблення результатів тестування і дає змогу розв'язувати специфічні часткові завдання тестування.

«Т»-дані – дані, отримані в результаті об'єктивного вимірювання поведінки (вербального, невербального, соціального та індивідуального) без звернення до самооцінок або експертів.

Тест апаратурний – тест з використанням технічних пристроїв для вивчення уваги, сприймання, пам'яті тощо.

Тест досягнень – тест, призначений для встановлення міри оволодіння досліджуваним певною галуззю знань або умінь.

Тест психологічний – сукупність стандартизованих, стимулюючих певну форму активності, іноді обмежених часовими межами завдань і запитань, результати яких піддаються кількісному і якісному оцінюванню і дають змогу встановити індивідуально-психологічні відмінності особистості.

Тест стандартизований – тест, що має специфікацію і певні характеристики, стабільно підтверджені на представницькій вибірці досліджуваних.

Тестові норми – найважливіші статистичні характеристики розподілу результатів тестування нормативної вибірки досліджуваних.

Умови тестування – навколишнє оточення (готовність приміщення, стан робочих місць, поведінка дослідників) та інші фактори, що впливають на процес тестування.

Факторний аналіз – комплекс аналітичних методів, що дають змогу виявити приховані (латентні) ознаки, а також причини їх виникнення і внутрішні закономірності їх взаємозв'язку.

Час тестування – період часу, що відводиться на виконання тесту.

Шкала – впорядкована сукупність дійсних чисел (індексів), що відповідають ряду можливих значень вимірюваної величини.

Шкалювання – моделювання явищ за допомогою числових систем, спосіб організації у вимірювальних шкалах даних емпіричних, експериментальних, тестових досліджень, аналізу об'єктивної інформації; метод розв'язання комплексу питань, пов'язаних з виставлянням кожному досліджуваному тестового балу за єдиною шкалою незалежно від того, в якій групі і над яким варіантом тесту він працював.

Якісний аналіз результатів – сукупність процедур і методів опису дослідницьких даних на основі теоретичних умовиводів і узагальнень, індивідуального досвіду, інтуїції, методів логічного висновку

ПРИКЛАД ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

з навчальної дисципліни «Психодіагностика»

1. Психодіагностика – це :

- 1) сфера психологічної науки, що розробляє теорію, принципи та інструменти оцінки і вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості для постановки психологічного діагнозу;
- 2) пізнання людини, яке виявляє і встановлює порушення психологічного характеру;
- 3) наука про індивідуальні психологічні відмінності;
- 4) наука про вивчення психологічних процесів і властивостей особистості.

2. Поняття психодіагностики вперше ввів:

- 1) Кеттел у 1801 р.;
- 2) Біне у 1909 р.;
- 3) Роршарх у 1921 р.;
- 4) Спірмен у 1906 р.

3. Предметом психодіагностики є:

- 1) психічна своєрідність людини;
- 2) порівняння ступеня вираженості властивостей особистості різних людей;
- 3) діагностичні категорії психодіагностики;
- 4) наукові теорії у різних галузях психології і психометрики.

4. Модель інтелекту за Кеттелом передбачає наявність видів інтелекту:

- 1) текучий і потенційний;
- 2) текучий і кристалізований;
- 3) загальний і поточний;
- 4) загальний і кристалізований.

5.Тест - це:

- 1) набір стандартизованих, стимулюючих певну форму активності, часто обмежених за часом виконання завдань, результати яких піддаються кількісній і якісній оцінці;
- 2) підхід за допомогою якого розглядається суб'єкт;
- 3) спеціальний метод наукового дослідження, який передбачає індивідуальну роботу респондента з анкетами;
- 4) сукупність методів які застосовуються в певній галузі.

6. Перший розробник процедури дослідження найбільш схожої на сучасне розуміння тесту:

- 1) Хуан Хуарт;
- 2) Едуард Сеген;
- 3) Френіс Гальтон;
- 4) Чарльз Пірсон.

7. Методи, в яких можлива правильна відповідь (правильне виконання завдань) називається:

- 1) суб'єктивні тести;
- 2) проєктивні тести;
- 3) об'єктивні тести;
- 4) адитивні тести.

8. Тести інтелекту, спеціальних здібностей, тести досягнень належать до:

- 1) об'єктивних тестів;
- 2) суб'єктивних тестів;
- 3) проєктивних тестів;
- 4) тестів-опитувальників.

9. Набір питань, тверджень, стосовно яких досліджуваний виносить своє власне судження відносно питання або твердження входить до:

- 1) об'єктивних тестів;
- 2) суб'єктивних тестів;
- 3) проєктивних тестів;
- 4) критеріально-орієнтованих тестів.

10. За формою пред'явлення завдань виділяють тести:

- 1) образні, практичні, комбіновані;
- 2) об'єктивні, суб'єктивні, проєктивні, критеріальні;
- 3) індивідуальні, групові, персоніфіковані;
- 4) бланкові, малюнкові, усні, комп'ютерні.

11. Оpubлікований для використання тест повинен містити:

- 1) опис тесту включаючи його апробацію, валідність і надійність;
- 2) інструкцію до тесту і стимульний матеріал;
- 3) реєстраційний бланк;
- 4) все вище перераховане.

12. Загальними ознаками для проєктивних методик є:

- 1) в дослідженні використовується емпіричний варіант інтерпретації;
- 2) невизначеність, неоднозначність стимулів що використовуються, відсутність оцінки відповідей обстежуваних як правильних і помилкових;
- 3) спрямованість на виявлення емоційних реакцій та звільнення від домінуючих емоцій їх переживань;
- 4) всі відповіді вірні.

ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

з дисципліни «Психодіагностика»

1. Визначення, предмет та основні завдання психодіагностики.
2. Галузі використання сучасної психодіагностики.
3. Внесок Гальтона, Кеттелла і Біне в становлення тестології.
4. Історія психодіагностики в Україні та за її межами. Причини критики на адресу психологічного тестування.
5. Психодіагностичні завдання: ситуація клієнту та ситуація експертизи.
6. Вимоги до користувачів психодіагностичних методик.
7. Характеристика типів емпіричних даних та способів їх отримання (L-техніка, Q-техніка, Т-техніка).
8. Основні професійно-етичні принципи у психодіагностиці.
9. Поняття та структура мануалу психодіагностичних методик.
10. Проблема постановки психологічного діагнозу.
11. Структурні елементи психологічного діагнозу.
12. Номотетичний та ідеографічний підходи до діагностики психологічних властивостей особистості
13. У чому відмінність формалізованих методик від малоформалізованих?
14. Тести-опитувальники. Їх переваги та недоліки.
15. Фактори, від яких залежить вибір психодіагностичних методів та методик.
16. Фактори, що впливають на достовірність самозвіту (фактор знання, соціальної бажаності, фактор «індивідуальної тактики»).
17. Причини викривлення «внутрішньої відповіді» досліджуваного на пункти тесту. Методи мінімізації фактору соціальної бажаності.
18. Спостереження як метод психодіагностики. Чим відрізняється наукове спостереження від звичайного життєвого?
19. Розкрийте переваги та недоліки спостереження.
20. Види спостережень за різними критеріями. Етапи наукового спостереження.
21. Методи експертної оцінки в психодіагностиці. Запобігання суб'єктивізму результатів.
22. Правила добору експертів та їх підготовки. Проаналізуйте типові та індивідуальні помилки спостерігачів та експертів.
23. Опитування як метод психодіагностики: види і умови проведення.
24. Анкетування як різновид письмового опитувального діагностичного методу. Композиція анкети. Види анкетування.
25. Методи психодіагностики: контент-аналіз.
26. Інтерв'ю та бесіда як психодіагностичні методи.
27. Види інтерв'ю, вимоги до формулювання запитань, фази перебігу інтерв'ю, фіксація результатів.

28. Теоретичні засади проективного методу в психодіагностиці.
29. Основні види проективних методів та їх характеристика. Переваги та недоліки проективних методів.
30. Що собою являє тестовий метод у психодіагностиці? Які основні компоненти тесту?
31. Переваги і недоліки сучасних комп'ютеризованих методик психодіагностики властивостей особистості.
32. Однофакторні та багатфакторні тести особистості.
33. Цілі та завдання психометрики.
34. Валідність психодіагностичних методик. Види валідності.
35. Надійність психодіагностичних методик. Методи визначення надійності психодіагностичних тестів.
36. Який розподіл називається нормальним? Що таке крива Гаусса?
37. Що дозволяє виявити кореляційний аналіз? Види кореляційних зв'язків.
38. Для чого призначений факторний аналіз?
39. Адаптація зарубіжних тестів.
40. Що таке «метод асів» і «метод профілів»? Які квартали розподілу для групування обстежених виокремлюються для побудови профілів?
41. Поняття академічної доброчесності.
42. Академічна відповідальність за порушення академічної доброчесності
43. Академічний плагіат, фабрикація, обман, списування, хабарництво.
44. Диспозиційна теорія рис особистості Г. Олпорта.
45. Психодіагностика акцентуацій характеру. Характерологічний опитувальник Леонгарда-Шмішека.
46. Діагностика емпатії (сучасні методики).
47. Вкажіть психологічні особливості діагностики ціннісної сфери особистості.
48. Опишіть засоби виявлення і оцінювання ознак мотивації. У чому полягають труднощі діагностики мотивації особистості?
49. Психодіагностика мотивації. (Опитувальники Мехрабіана, Едвардса, проективні методи).
50. Методика незавершених речень, її характеристика, модифікації та направленість.
51. Тематичний апперцептивний тест. Особливості стимульного матеріалу. Можливості та обмеження в застосуванні. ТАТ в діагностиці прихованих мотивів Малюнковий тест фрустрації Розенцвейга.
52. Дайте визначення комунікативним якостям особистості. Що таке товарищність і яка структура цієї якості?
53. Назвіть якості особистості, від яких залежить успішність спілкування. Що таке комунікативний потенціал і чим його можна виміряти?

- 54.Толерантність. Навести приклад психодіагностичної методики та здійснити її аналіз.
- 55.Бар'єри спілкування. Навести приклад психодіагностичної методики та здійснити її аналіз.
- 56.Психологічний аспект дослідження проблеми самосвідомості (уявлення про себе, рефлексія, реальність).
- 57.Нестандартизовані самозвіти (вільні самоописи), результати контент-аналізу.
- 58.Самоактуалізація особистості. Навести приклад психодіагностичної методики та здійснити її аналіз.
- 59.Самоставлення особистості. Тест-опитувальник самоставлення особистості С. Р. Пантілєєва, В. В. Століна.
- 60.Теоретичні засади методики С. Розенцвейга.
- 61.Поняття життєстійкості. Навести приклад психодіагностичної методики та здійснити її аналіз.
- 62.Поняття психологічного благополуччя. Навести приклад психодіагностичної методики та здійснити її аналіз.
- 63.Психодіагностика міжособистісних стосунків. Соціометрія, соціометричний статус.
- 64.Які характеристики можна отримати за допомогою опитувальника Т. Лірі?
- 65.Конфліктна поведінка. Методики, спрямовані на пошук домінуючих стратегій конфліктної поведінки
- 66.Психодіагностика тривожності як риси особистості і як стану (наведіть приклади опитувальників та проективних методик).
- 67.Поняття емоційного інтелекту. Опитувальник «Емоційний інтелект» Н. Холла, здійснити аналіз методики.
- 68.Характеристика трьохфакторної теорії особистості Айзенка. Опитувальник Г. Айзенка (EPI).
- 69.Суть факторних теорій особистості. Фрайбургський особистісний опитувальник (FPI).
- 70.Поняття емоційності. Приклади методик.
- 71.Сутність теорії рис особистості Р. Кеттелла. Поняття про 16-PF опитувальник Р. Кеттелла. Історія створення, етапи та сучасні версії.
- 72.Огляд сучасних факторних теорій особистості. Велика п'ятірка (Big five).
- 73.Поняття адаптація та адаптивність. Приклади багаторівневих особистісних опитувальників, спрямованих на вивчення адаптивності.
- 74.Поняття про стресостійкість. Методика визначення стресостійкості і соціальної адаптації Холмса, Раге. Здійснити аналіз методики.

- 75.Поняття «копінг» та «копінг-поведінка». Опитувальник «Способи опановуючої поведінки» (Ways of Coping Questionnaire, WCQ) Р. Лазаруса, С. Фолкмана.
- 76.Поняття психологічного захисту. Методика діагностики життєвого стилю особистості (Р. Плутчик).
- 77.Поняття «темна тріада». Методики діагностики рис особистості, що входять до Темної тріади.
- 78.Поняття нарцисизму. «Тест оцінки нарцисизму» в адаптації В. Д. Віда, Н. М. Залуцької, А. Я. Вукс.
- 79.Поняття макіавеллізму. Мак-шкала Крісті Р., Гейс Ф.
- 80.Методи клінічної діагностики. Психологічна характеристика профілю особистості, інтерпретація шкал та можливості діагностування по методиці MMPI.

ФОРМИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. При поточному контролі оцінці підлягають: рівень теоретичних знань та вміння працювати з науковою літературою, знання матеріалу, продемонстрованого у виконаних (як правило) індивідуальних завданнях; обґрунтованість висновків, а також самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалів; активність та систематичність роботи на заняттях; результати виконання домашніх завдань, тестів, експрес-опитувань тощо.

Форми проведення поточного контролю: усне опитування здобувачів, вирішення практичних завдань, тестові завдання (для зацікавленості у навчанні, розвитку здібностей студента може бути передбачено виконання інших, індивідуальних для кожного студента завдань).

Проміжний контроль проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоюваності студентами відповідного об'єму опрацьованого та вивченого матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань. Форми проведення проміжного контролю: тренувальні вправи, експрес-контроль на лекціях, тестове опитування, усне опитування.

Підсумковий контроль у формі екзамену.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Рівень знань оцінюється:

-«відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

-«задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

-«задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

**ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗА
РІЗНИМИ ШКАЛАМИ**

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81 (6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	
60-63 (4)	E		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Галян І.М. Психодіагностика. Київ: Академвидав, 2011. 463 с.
2. Кокун О.М., Мороз В.М., Лозінська Н.С., Пішко І.О. Збірник психодіагностичних методик для професійно-психологічного відбору кандидатів на військову службу за контрактом у Збройних Силах України : метод. посіб. К. : Видавничий дім «Освіта України», ФОП Маслаков Руслан Олексійович, 2021. 74 с.
3. Корольчук М. С. Психодіагностика. . Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2012. 400 с.
4. Луценко О.Л. Практичні роботи з психодіагностики. Х.: ХНУ ім. Каразіна, 2018.
5. Любіна Л.А., Борисюк А.С., Радчук В.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Чернівці, 2018. 276 с.
6. Моргун В.Ф. Основи психологічної діагностики. К.: Слово, 2012.459 с.
7. Пасніченко А.Е. Психометричні основи психодіагностики: Навчально-методичний посібник. Чернівці: Рута, 2006. 150 с.
8. Петровська І.Р., Островська К.О. Математично-статистичні методи обробки емпіричних даних психолого-педагогічних досліджень: навчальний посібник. Львів: Друкарня «Справи Кольпінга в Україні», 2021. 140 с.
9. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики: Навчально-методичний посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2023. 440 с.
10. Психологія особистості: навчальний посібник / укладачі Петухова І. О., Калениченко Р. А., Льовкіна О. Г. та ін. Ірпінь: Університет державної фіскальної служби України, 2021. 338 с.
11. Самошкіна Л. М. Психодіагностика: Навч. наоч. посіб. з мультимедійним курсом / Під ред.чл.-кор. АПН України, професора Е. Л. Носенко. Д.: Вид-во ДНУ, 2018. 448 с.
12. Скребець В. О. Основи психодіагностики. Київ: Слово, 2003. 192 с.
13. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 246 с.

Допоміжна

1. Баклицька О.П., Баклицький І.О., Сірко Р.І., Слободяник В.І. Психодіагностика. Психологічний практикум : навч. посіб. Львів : Сполом, 2015. 464 с.
2. Гордієнко І. О. Самоприйняття особистості як чинник толерантності. Дис. канд. психол. наук., Одеса, 2021. 255 с.
3. Кузнецова О.В. Сміслові маркери особистісної адаптивності. *Габітус*, 2021. С. 177-183.
4. Лемак М.В., Петрище Ю.В. Психологу для роботи: діагностичні методики. Методичне видання. Ужгород, Видавництво А. Гаркуші. 2012. 616 с.
5. Меленчук Н.І. Самоставлення авантюристичних осіб: пошук відмінностей. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 9 (54)' 2020. С. 107-117.
6. Меленчук Н.І., Зозуля Л.В. Психологічне благополуччя осіб з різним рівнем самореалізації особистості. *Габітус*. №35. 2022. С. 143-148.
7. Меленчук Н.І., Мухаровська Б.О. Особливості самоставлення осіб із різним рівнем нарцисизму. *Габітус*. Вип. 49. 2023. С. 140-145.
8. Петровська І.Р. Практикум з психодіагностики. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. 52 с.
9. Руденко Є. В. Методики професійної психодіагностики. Київ: Шк. світ, 2011. 128 с.
10. Саннікова О. П., Саннікова А.О. Сценічні бар'єри: диференціально-психологічний підхід : Монографія. Одеса: ВМВ, 2014. 238 с.
11. Саннікова О. П. Прояви неклінічного нарцисизма: пошук індивідуальних відмінностей. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Випуск 16 (61)' 2021. С. 87-98.
12. Скрипник Н.І. Основи психодіагностики та психокорекції Умань: ПП Жовтий О.О., 2012. 103 с.
13. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики. Навчальний посібник. К.: Главник, 2016. 144 с.
14. Харцій О. М. Візуальна психодіагностика. Львів : Магнолія 2006, 2017. 223 с.
15. Sannikova O., Melenchuk N., Sannikov A. Adventurousness of personality: construct and diagnostics. *Georgian Medical News*. 2021. № 2 (311), с. 109-115.
16. Sannikova O. Continuity principle in the structure of personality characteristics. *Психологічні засади розвитку, психодіагностики та корекції особистості в системі непервної освіти: Збірник матеріалів*

Всеукраїнської науково-практичної конференції (30 жовтня – 31 жовтня). № 3 (29) / За наук. ред. Л. О. Матохнюк. Вінниця: КВНЗ «Вінницька академія непервної освіти», 2020. С. 226-235.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Міжнародного гуманітарного університету: офіційний сайт. URL: https://mgu.edu.ua/science_library
2. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL: <https://library.pdpu.edu.ua>
3. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Одеська національна наукова бібліотека: офіційний сайт. URL: <http://odnb.odessa.ua/>